

การเตรียมพร้อมด้านการจัดการอาชีวนามัยและความปลอดภัย

เพื่อรับมือกับข้อตกลง FTA: ประเด็นศึกษาของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

* ผ่องใส เพ็ชรรักษ์

การจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) หรือ FTA นั้นได้เข้ามามีบทบาททางการค้าระหว่างประเทศของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ FTA คือการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ เป็นการตกลงทวิภาคีของสองประเทศ หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับกลุ่มประเทศ ซึ่งการที่จะทำความตกลง FTA ก็เพราะแต่ละประเทศต่างก็แสวงหาแนวทางที่จะส่งเสริมพัฒนาการค้าซึ่งกันและกัน ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีนโยบายให้การจัดทำ FTA เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านการค้าระหว่างประเทศของไทย เพื่อสร้างพันธมิตรและขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่รอผลการเจรจา FTA ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา หากไทยไม่เร่งเจรจาจะทำให้เสียโอกาสในการแข่งขัน แต่เนื่องจากการเจรจากับสหรัฐอเมริกามีเรื่องมาตรฐานด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง ไทยจึงมีความจำเป็นที่ต้องเตรียมการเรื่องแรงงานและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามเงื่อนไข

ของสหรัฐอเมริกาแต่เน้นๆ เพื่อพร้อมจะเข้าสู่ FTA กับสหรัฐอเมริกาให้เร็วที่สุด

นอกจากนี้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างคู่เจรจา หรือลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบัน FTA มีประมาณ 300 ฉบับ นั้นหมายถึงการจับคู่เจรจาประเทศคู่ค้าในแต่ละประเทศอาจจะมีมากกว่าหนึ่งฉบับก็ได้ ดังนั้นการเจรจาค้าเสรีมีความสำคัญมากในโลกปัจจุบัน ประเทศคู่ค้าที่เห็นประโยชน์ก็จะเจรจาดอกกัน การเจรจากับประเทศคู่ค้าตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป ประเทศที่ไม่ได้เป็นคู่เจรจาไม่ต้องนำไปปฏิบัติใช้ ในอนาคตการค้าเสรีจะมีการเอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้น ประเทศที่มีอำนาจต่อรองน้อย เช่นประเทศไทย ถ้ายังไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ก็จะเสียโอกาสและสูญหายไปจากตลาดการค้าเสรี การเจรจการค้าเสรีก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศคู่เจรjadังนี้

1. การกำหนดอัตราภาษีลดลง
2. การมีประเทศผู้ร่วมค้าทางเศรษฐกิจ

*อาจารย์ประจำและหัวหน้าภาควิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ : M.B.A. (การจัดการ) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสต์เทิร์น ฟิลิปินส์

3. เกิดการแข่งขันทางการค้า โดยเน้นคุณภาพสินค้าและแรงงาน

4. การพัฒนาทางด้านบริการ เช่น การขนส่ง เป็นต้น

5. การพัฒนาทางด้านคุณภาพสินค้า

6. ดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในประเทศ

7. ผู้บริโภคในประเทศคู่ค้าได้ประโยชน์
ทั้งนี้การจัดการทางด้านแรงงานของอุตสาหกรรมไทยเราก็จัดได้ว่าเป็นตัวแปรอันหนึ่งที่มีความสำคัญอันก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้ากับนานาประเทศที่ไทยเราได้ทำข้อตกลง FTA โดยเฉพาะภายหลังการเปิดเขตการค้าเสรีประเทศ

ไทยจะเป็นแหล่งผลิตสินค้า และมีการลงทุนภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้นเพื่อดำเนินการผลิตสินค้าส่งไปจำหน่ายยังประเทศคู่ค้าที่มี FTA กับไทยโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งปัจจุบันเป็นตลาดส่งออกหลักแห่งหนึ่งของไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ของการส่งออกของไทย สินค้าส่งออกภาคอุตสาหกรรมของไทย 5 อันดับแรก คือ

1. คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน
2. เสื้อผ้า
3. อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป
4. โทรศัพท์และชิ้นส่วน
5. วงจรไฟฟ้า

ตารางที่ 1 ผู้ผลิตส่งออกอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย 2,672 ราย

ขนาดโรงงาน	จำนวนคนงาน(คน)	จำนวนผู้ผลิต(ราย)
เล็ก	ไม่เกิน 50	1,830
กลาง	51 – 200	641
ใหญ่	มากกว่า 200	201

ที่มา : <http://www.dephtai.go.th/go/content/download/attach?contentId=2378&name=FactSheetเครื่องนุ่งห่ม-เมย.48...doc>

หากพิจารณาจากตารางที่ 1 พบว่าประเทศไทยในขณะนี้ มีผู้ผลิตส่งออกอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มรวมทั้งสิ้น 2,672 ราย เป็นแรงงาน 843,200 คน (สำนักบริการส่งออก กรมส่ง

เสริมการส่งออก, 2548) ซึ่งตลาดนำเข้าสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดที่ไทยส่งออกสูงสุด (แสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ตลาดส่งออกที่สำคัญของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

ประเทศที่นำเข้าสินค้า จากไทย	มูลค่า : ล้านUSD		
	2546	2547	2548(มก.-เมย.)
1. สหรัฐอเมริกา	1,601.03	1,759.89	510.44
2. ญี่ปุ่น	199.30	223.44	81.88
3. สหราชอาณาจักร	206.25	248.63	69.91
4. ฝรั่งเศส	112.50	172.75	46.91
5. เยอรมนี	115.91	121.68	41.96
6. แคนาดา	80.56	78.65	24.68
7. เนเธอร์แลนด์	59.40	74.77	21.47
8. เบลเยียม	88.56	63.88	18.65
9. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	48.50	52.39	13.96
10. สเปน	37.11	44.43	12.30
รวม 10 ประเทศ	2,549.12	2,840.50	842.17
อื่น	469.96	556.56	166.76
มูลค่ารวม	3,019.08	3,397.06	1,008.92

ที่มา : <http://www.dep.thai.go.th/go/content/download/attach?contentId=2378&name=FactSheetเครื่องนุ่งห่ม-เมย.48...doc>

เป้าหมายการส่งออกปี 2548 ของไทย คาดว่าจะมีมูลค่าประมาณ 3,975 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2547 ร้อยละ 17.00 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.39 ของมูลค่าการส่งออกรวมทั้งประเทศ (สำนักบริการส่งออก กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2548) การส่งออกสินค้าเครื่องนุ่งห่มในปี 2548 เป็นปีแรกที่ยกเลิกโควตาส่งออกตามพันธกรณีความตกลงสิ่งทอขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งตลาดหลักของเครื่องนุ่งห่มเป็นตลาดโควตาเดิม คือ สหรัฐอเมริกา และ

สหภาพยุโรป หากส่วนแบ่งตลาดในสหรัฐอเมริกาของไทยลดลง จะมีผลกระทบต่อแรงงานไทยอย่างมากแน่นอน ปัจจุบันจีนได้เข้าสู่เวทีค้าโลก และได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากต้นทุนค่าแรงต่ำมาก แม้ว่าประสิทธิภาพในการผลิต และคุณภาพของสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะสู้ประเทศไทยไม่ได้แต่ในอนาคต จีนคงดำเนินการพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเทียมไทยได้

ดังนั้นรัฐบาลกำลังแก้ไขปัญหาโดยอยู่ระหว่างการเจรจาทำข้อตกลงการค้าเสรี(FTA) เพื่อความได้เปรียบทางการส่งออก เมื่อแข่งขันกับประเทศอื่นๆ โดยผลจากการลดภาษีศุลกากร ซึ่งทำให้ลดต้นทุนสินค้าลงด้วย และสภาอุตสาหกรรมไทยคาดการณ์ว่า หลังจากเปิดตลาดภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีหมวดอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากก็จะได้ผลดีไปด้วย หนึ่งในอุตสาหกรรมเหล่านั้นก็คืออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งตรงกับรายงานภาวะอุตสาหกรรมไตรมาสที่ 3 ปี 2547 ของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ที่คาดว่า หลังจากประเทศไทยได้เปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศ จะช่วยให้ขยายการส่งออกได้มากขึ้น เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านภาษี รวมทั้งยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมแฟชั่นที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งจะส่งผลให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีศักยภาพที่เข้มแข็งและส่งออกได้ดีขึ้น (รายงานภาวะอุตสาหกรรมไตรมาสที่ 3 ปี 2547 (กรกฎาคม - กันยายน 2547), 2547 : หน้า 101)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยพบว่า ไทยมีจุดแข็ง (Strength) คือ คุณภาพของสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีมาตรฐานสูงเป็นที่ยอมรับของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามไทยก็มีจุดอ่อน (Weakness) ในด้านค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าหลายๆ ประเทศที่เป็นคู่แข่งสำหรับโอกาส (Opportunity) ที่อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยจะเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในสหรัฐอเมริกา มีความเป็นไปได้สูง หลังจากไทยเปิดเขตการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกาสำเร็จ ในขณะเดียวกันไทยยังมีอุปสรรค (Threat) เนื่องจากสหรัฐอเมริกา

มีข้อกำหนดมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศคู่ค้าต้องปฏิบัติตาม

ระหว่างที่รัฐบาลไทยยังอยู่ในขั้นตอนการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลไทย จะต้องตระหนักว่าสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้กฎหมาย Trade Promotion Authority Act ที่มีข้อกำหนดในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไว้อย่างชัดเจนว่า หากสหรัฐอเมริกาคำเนินการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศใดก็ตาม ต้องนำเรื่องของมาตรฐานด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมเข้าไปเจรจากับคู่เจรจาด้วย เนื่องจากการพิจารณาของสภาองเกรส (Congress) ไม่ยอมรับในข้อเจรจา หรือข้อตกลงใด ๆ ที่สหรัฐไปทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้า โดยไม่มีหัวข้อเรื่องมาตรฐานด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมเข้ามาบรรจุในข้อตกลง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากองค์กรแรงงานของสหรัฐอเมริกามีบทบาทให้รัฐบาลของสหรัฐอเมริกามีข้อกำหนด เรื่องการคุ้มครองแรงงานในเรื่องสิทธิผู้ใช้แรงงานและความปลอดภัยของผู้ใช้แรงงาน (การค้าเสรีกับการเตรียมพร้อมของสถานประกอบการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย, 2548 : หน้า 2) โดยประเทศคู่เจรจาต้องปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization) ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ การที่สหรัฐอเมริกานำเรื่องมาตรฐานแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะค่าแรงของตนแพงมากกว่าประเทศอื่นมาก ถ้าสามารถบังคับให้ประเทศคู่ค้าปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานจะทำให้ประเทศคู่ค้าต้องลงทุนในส่วนนี้ และทำให้ได้ปรับปรุงพัฒนามาตรฐานแรงงานด้วย หลายองค์กรในประเทศไทยได้เสนอให้ทางรัฐบาลไทยเจรจาแยกในเรื่อง

มาตรฐานแรงงานเพราะการที่จะให้ไทยมีมาตรฐานใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกาคงต้องใช้เวลานานในการพัฒนา ปัจจุบันผู้ให้คำสั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกาก็ขยับเตรียมรับข้อกำหนดมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อม จากเดิมที่ผู้ให้คำสั่งซื้อจะให้ตัวแทนของตนมาตรวจเยี่ยมโรงงานโดยเน้นไปที่การตรวจคุณภาพสินค้าและกระบวนการผลิต แต่ในขณะนี้การตรวจเยี่ยมจากตัวแทนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ขยายไปถึงด้านสิทธิมนุษยชน สุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม การใช้แรงงาน สวัสดิการแรงงาน และเสรีภาพในการสมาคม และการร่วมเจรจาต่อรอง ดังนั้นในอนาคตผู้ส่งออกไทยก็ต้องเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นอุปสรรคในการส่งออก

ดร.ชัยยุทธ ชวลิตนิธิกุล รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้ให้ข้อคิดในเรื่องข้อกำหนดที่สหรัฐอเมริกาคำหนดว่าประเทศคู่เจรจาข้อตกลงการค้าเสรีต้องมีการบังคับใช้กฎหมายแรงงานของประเทศตนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมิได้บังคับให้ประเทศคู่ค้าปฏิบัติตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่บังคับประเทศคู่ค้าปฏิบัติตามกฎหมายของตนอย่างเคร่งครัด และเชื่อว่ากฎหมายด้านความปลอดภัยในการทำงานของไทยมีรายละเอียดครอบคลุมเรื่องความปลอดภัยในการทำงานทุกเรื่องอยู่แล้ว (การค้าเสรีกับการเตรียมพร้อมของสถานประกอบการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย, 2548 : หน้า 3) กฎหมายจะต้องดำเนินการบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพกับสถานประกอบการ ก็คือกฎหมายความปลอดภัยในการทำงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518

ส่วนมาตรฐานสากลที่ผู้ประกอบการจะต้องจัดทำเพื่อให้สถานประกอบการเข้าสู่ระบบมาตรฐานหลายๆด้าน เช่น

ISO 9000	เป็นระบบบริหารคุณภาพ
ISO 14000	เป็นระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม
ISO 18000	เป็นระบบการจัดการอาชีวอนามัยและปลอดภัย

รวมถึงมาตรฐานความรับผิดชอบทางสังคม 8000 (SA 8000(Social Accountability 8000)) เป็นระบบมาตรฐานสากลให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานที่ได้ใช้กับธุรกิจทุกอุตสาหกรรม ซึ่ง SA 8000 มีข้อกำหนดสอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานไทย (มรท.8001-2546) โดยมาตรฐานแรงงานไทยเป็นระบบมาตรฐานความรับผิดชอบทางสังคมธุรกิจไทยต่อแรงงาน เพื่อให้มีบรรทัดฐานการปฏิบัติต่อแรงงาน ที่แสดงถึงความรับผิดชอบทางสังคม อันนำไปสู่การส่งเสริมโอกาสการแข่งขันของธุรกิจไทย และยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงาน กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานร่วมกับองค์กรนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานราชการต่างๆ และสถาบันการศึกษา จึงได้สร้างมาตรฐานความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้สถานประกอบกิจการใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อแรงงานด้วยความสมัครใจ โดยนำสาระแห่งมาตรฐานนี้ไปกำหนดเป็นนโยบาย และมีการจัดการให้เป็นไปตามนโยบาย

2. ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาให้การรับรอง แก่สถานประกอบกิจการที่นำมาตรฐานนี้ไปปฏิบัติ

(มาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย : ข้อกำหนด, ม.ป.ป. : หน้า 1)

มรท. 8001-2546 ไม่ใช่กฎหมายจึงไม่มีลักษณะบังคับการจัดทำมรท. มาตรฐานความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย จัดทำขึ้นตามกรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บทบัญญัติของกฎหมายแรงงานที่ว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน สวัสดิการแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ และความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ และองค์การสหประชาชาติ, SA 8000 และ ISO 9001-2000 ทั้งนี้ เนื้อหาจะครอบคลุมไปถึงข้อกำหนดด้านแรงงานที่ประกาศใช้โดยองค์การต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

พิจารณาจากข้อคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สถานประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ก็สามารถจัดทำมาตรฐานโดยยึดปฏิบัติตามกฎหมายของไทย ตามมาตรฐานแรงงานไทยและขอรับรอง มรท. 8001-2546 ได้ ซึ่งในขณะนี้ก็มีสถานประกอบการที่ได้รับการรับรอง มรท. 8001-2546 แล้ว เช่น บริษัท ยูเนียนโฟรเซ่นโปรดักส์ จำกัด เป็นต้น เมื่อศึกษา มรท. ฉบับที่เป็นภาษาอังกฤษเนื้อหาสาระสำคัญจะใกล้เคียงกับ SA 8000 ซึ่งผลที่ได้รับเหมือนกันก็คือช่วยลดอุปสรรคทางการค้าได้

มาตรฐานแรงงานไทย (THAI LABOUR STANDARD) หรือ มรท. 8001-2546

(TLS 8001-2003) เกี่ยวกับ ข้อกำหนดทั่วไป ระบบการจัดการ การใช้แรงงานบังคับ ค่าตอบแทนการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน การเลือกปฏิบัติ วินัยและการลงโทษ การใช้แรงงานเด็ก การใช้แรงงานหญิง เสรีภาพในการสมาคมและการร่วมเจรจาต่อรอง สวัสดิการ ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

แนวทางการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (SHE : Safety Health and Environment) ได้แก่ :

- สถานประกอบกิจการต้องกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ครอบคลุมประเภทงานหรือลักษณะงานที่มีแนวโน้มอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างและผู้เกี่ยวข้อง และมีการควบคุมป้องกันให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยในทุกสภาวะการทำงาน

- สถานประกอบกิจการต้องจัดให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย เพื่อป้องกันอันตรายและลดความเสี่ยงภัยให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สถานประกอบกิจการต้องจัดให้ลูกจ้างทุกคน

- ได้รับรู้ถึงอันตรายอันอาจเกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานหรือจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน

- ได้รับรู้และเข้าใจถึงระเบียบกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบกิจการ

- ได้รับการฝึกอบรมและมีการจัดเก็บบันทึกตามแนวปฏิบัติในข้อกำหนดทั่วไป ด้าน

ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ รวมถึงผู้ที่เข้างานใหม่และผู้ที่ย้ายหน้าที่การปฏิบัติงาน

- ได้สวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลตามสภาพงานที่มีความเสี่ยงภัย

(มาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย : ข้อกำหนด, ม.ป.ป. : หน้า 8)

จะพบว่าแนวทางการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (SHE : Safety Health and Environment) สามารถจัดการเกิดอุบัติเหตุ (Accident) ที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือความสูญเสีย (Injury/Damages) สอดคล้องกับทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) ของ H.W. Heinrich ที่กล่าวไว้ว่าการบาดเจ็บเสียหายต่างๆ เป็นผลที่สืบเนื่องโดยตรงมาจากอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุเป็นผลมาจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยและสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเปรียบได้เหมือนตัวโดมิโนที่เรียงกันอยู่ 5 ตัวใกล้กัน เมื่อตัวที่หนึ่งล้มย่อมมีผลทำให้ตัวโดมิโนที่อยู่ถัดไปล้มตามกันไปด้วย โดมิโนทั้งห้าตัวได้แก่

1. สภาพแวดล้อมหรือภูมิหลังของบุคคล (Social Environment or Background)
2. ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล (Defects of Person)
3. การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts/Unsafe Conditions)
4. อุบัติเหตุ (Accident)
5. การบาดเจ็บหรือเสียหาย (Injury/Damages)

การป้องกันอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโน

หรือลูกโซ่อุบัติเหตุ ก็คือ การตัดลูกโซ่อุบัติเหตุ โดยกำจัดโดมิโนตัวที่สาม (การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย) อุบัติเหตุก็ไม่เกิดขึ้น เพราะการที่จะแก้ไขป้องกันที่โดมิโนตัวที่หนึ่ง (สภาพแวดล้อมของสังคมหรือภูมิหลังของบุคคล) หรือตัวที่สอง (ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล) เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากกว่า เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและปลูกฝังเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลแล้ว ดังนั้นการกำจัดโดมิโนตัวที่สาม (การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts/Unsafe Conditions)) จะสอดคล้องกับข้อกำหนดในเรื่องความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ของมาตรฐานแรงงานไทย หรือ มรท. 8001-2546

ดังนั้นหากไทยจะแข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันกับจีนซึ่งมีค่าแรงงานที่ถูกกว่าเรา ในเรื่องการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม่ใช่เรื่องยาก และไม่ใช่เรื่องง่ายเช่นกัน แต่เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยรัฐบาลไทยมียุทธศาสตร์เพิ่มจุดแข็งให้แก่อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ด้วยการสร้างแบรนด์ (Brand) เน้นการออกแบบและแฟชั่น ซึ่งมีงานเปิดตัวภายใต้ชื่อบางกอกเมืองแฟชั่น การเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มจะทำให้ไทยสามารถเข้าสู่กลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูปราคาสูง ด้วยการออกแบบและคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันจีนจะได้เปรียบไทยในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูปราคาถูก นอกจากจะแข่งขันกับคู่แข่งออกด้วยกัน เรายังต้องต่อสู้ในการเจรจาต่อรองกับผู้ซื้อรายใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา อีกด้วย เพราะเมื่อเจรจาทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) แล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยจะได้รับผลดีก็ตามแต่เรา

ต้องตระหนักเสมอว่าสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้กฎหมาย Trade Promotion Authority Act ที่มีข้อกำหนดเรื่องของมาตรฐานด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมเข้าไปเจรจากับคู่เจรจาด้วยจะเห็นว่าผู้ซื้อจะนำเรื่องการคุ้มครองแรงงานและความปลอดภัยของผู้ใช้แรงงานมาเป็นตัวต่อรองทางด้านราคาแทนการจำกัดโควตาแต่เดิม ซึ่งจะเป็นอุปสรรคการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอนาคต เมื่อศึกษามาตรฐานแรงงานไทย หรือ มรท. 8001-2546 แล้วในเรื่องที่น่าจะเป็นปัญหาสำคัญที่สุดในปัจจุบันคือ ความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งแนวทางในการดำเนินการด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานพอสรุปได้ดังนี้

1. มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้พอเพียง
2. ฝึกอบรมการทำงานอย่างถูกต้องด้วยความปลอดภัยในการทำงาน
3. สร้างจิตสำนึกในการทำงานอย่างปลอดภัย
4. ฝึกอบรมการจัดทำมาตรฐานแรงงานที่เป็นเงื่อนไขทางการค้าให้แก่ผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานแรงงาน รวมทั้งกลุ่มลูกจ้างและผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. จ้างที่ปรึกษาร่วมจัดทำมาตรฐานแรงงาน ที่เป็นเงื่อนไขทางการค้าอย่างเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งประสบความสำเร็จพร้อมรับการตรวจประเมิน ตลอดจนการธำรงรักษาระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ให้ข้อมูลสารสนเทศมาตรฐานแรงงาน เกี่ยวกับสถานการณ์มาตรฐานแรงงานในเวทีการค้าโลกข้อกำหนดและแนวปฏิบัติ

7. ศึกษาข้อกำหนดของกฎหมายและมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติ

8. วิเคราะห์ประเมินเปรียบเทียบกับสถานการณ์จริง

9. เตรียมการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนด

9.1 ผู้บริหารประกาศนโยบาย

9.2 แต่งตั้งผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้แทนลูกจ้าง คณะกรรมการ

10. ทำแผนปฏิบัติการ ระบุกิจกรรมระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ

10.1 ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

10.2 ติดตามผลการตรวจประเมินภายใน

10.1.2 ทบทวนของฝ่ายบริหาร

10.2.2 ปรับปรุงแก้ไข

11. ตรวจสอบความพร้อมก่อนการรับรอง

ทั้งนี้การที่แรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Worklife) มีความปลอดภัยในการทำงาน ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินก่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่แรงงานในการที่จะสร้างผลผลิตอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตแก่องค์กร (Productivity) และสร้างผลกำไรสูงสุด (Profit Maximization) ให้แก่สถานประกอบการ และที่สำคัญคือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กรคุณภาพ จะช่วยลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าได้ในที่สุดนั่นเอง

บรรณานุกรม

- กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA WATCH). (ม.ป.ป.). ข้อตกลงเขตการค้าเสรี กับ ผลกระทบต่อประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2548, จาก http://www.ftawatch.org/autopage1/show_page.php?t=2&s_id=16&d_id=16
- การค้าเสรีกับการเตรียมพร้อมของสถานประกอบการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย. (2548, 10 พฤษภาคม). การสัมมนาวิชาการ งานสัปดาห์ความปลอดภัยในการทำงานแห่งชาติ ครั้งที่ 16 วันที่ 9-11 พฤษภาคม 2548 ณ ฮอลล์ 9 อิมแพ็ค เมืองทองธานี. กรุงเทพฯ : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.
- การจัดทำมาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001 - 2546). (2547, ตุลาคม - พฤศจิกายน). วารสารแรงงานสัมพันธ์ ฉบับพัฒนามาตรฐานแรงงาน , 47, 1, หน้า 8-18.
- ข้อควรรู้เรื่องมาตรฐานแรงงานไทย. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2548, จาก http://203.154.167.14/Cmslite/upload/file/15_2_1.pdf
- จักรชัย โฉมทองดี. (ม.ป.ป.). แนวโน้มผลกระทบของ FTA ไทย-สหรัฐฯ ต่อการค้า การบริการ และการลงทุน. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2548, จาก http://www.ftawatch.org/autopage1/show_page.php?t=8&s_id=25&d_id=2
- เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ และคนอื่นๆ. (2533). การบริหารงานความปลอดภัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสบการณ์การจัดทำมาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001 - 2546). (2547, ตุลาคม - พฤศจิกายน). วารสารแรงงานสัมพันธ์ ฉบับพัฒนามาตรฐานแรงงาน, 47, 1, หน้า 19-26.
- ปรางเทวี ชวานนท์. (2548, 8 กุมภาพันธ์). เปิดเสรีสิ่งทอปีหน้า. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2548, จาก <http://www.dephtai.go.th/go/content/download/attach?contentId=585&name=เปิดเสรีสิ่งทอปี.doc>
- มาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย : ข้อกำหนด. (ม.ป.ป.) กรุงเทพฯ : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- รายงานภาวะอุตสาหกรรมไตรมาสที่ 3 ปี 2547 (กรกฎาคม - กันยายน 2547). (2547). กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีรพงษ์ เกลิมจิระรัตน์. (2542). วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สำนักบริการส่งออก กรมส่งเสริมการค้า. (2548, 10 มิถุนายน). Fact Sheet สินค้าเครื่องนุ่งห่ม เดือนเมษายน 2548. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2548, จาก <http://www.dephtai.go.th/go/content/download/attach?contentId=2378&name=FactSheetเครื่องนุ่งห่ม-เมย.48...doc>
- เหลียวหลิงแลหน่ายยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย. (2548, 9 พฤษภาคม). การสัมมนาวิชาการ งานสัปดาห์ความปลอดภัยในการทำงานแห่งชาติ ครั้งที่ 16 วันที่ 9-11 พฤษภาคม 2548 ณ ฮอลล์ 9 อิมแพ็ค เมืองทองธานี. กรุงเทพฯ : กรมสวัสดิ - การและคุ้มครองแรงงาน.
- Goetsch, David L. (2002). Occupational safety and health : for technologists engineers and managers. (4 th ed.) Upper Saddle River [N.J.] : Prentice-Hall.